

Mozart élete és a szonátaforma

1. A klasszika kora

Johann Sebastian Bach volt minden idők egyik legnagyobb zeneszerzője, akinek munkássága olyan szerteágazó és nagy volt, hogy halálával (1750) egy korszak ért véget. A barokk kor után a klasszika vette kezdetét, mely kb.1820-ig tartott.

Jellemzője: A klasszika a barokknak abszolút az ellentéte. A gyökerei természetesen abból táplálkoznak, de mivel az cirádás, túldíszített volt, a klasszikát a jóval egyszerűbb dolgok és a letisztultság jellemzi.

Példakép: Az ókori görögöket tekintették a példaképüknek, ez meglátszik a zenéjükben, de az egyéb művészeti ágakban, pl. a klasszikus kori építményekben is (pl.: Szépművészeti Múzeum, Nemzeti Múzeum => timpanon, korintoshi oszlopfők).

Három nagy klasszikus mester: Mozart (osztrák), Beethoven (német), Haydn (osztrák) => bécsi klasszika. Azért fontos, hogy a „bécsi klasszika” szót használjuk, mert mindhárom mester életének javát Bécsben töltötte és műveiknek zöme is a Bécsben született.

2. Wolfgang Amadeus Mozart

1756-ban Salzburgban született, majd zenei környezetben nevelkedett. Apja, Leopold Mozart hegedűs volt, aki fiát hegedülni és zongorázni tanította. Mozartot gyakran „csodagyerek” néven emlegetik, mert zseniális képességek birtokában volt. Ötéves korában kezdett komponálni!! Apja európai hangverseny-körutakra vitte nővérével, aki szintén nagyon tehetséges volt a zongorázásban.

Jelentősebb művei:

5 opera: Varázsfuvola, Figaro házassága, Don Giovanni, Così fan tutte, Szöktetés a szerájból.

Mozart nagyon magas színvonalra emelte a szimfóniát, és egyebek mellett rengeteg vonósnégyest írt, kamarazenei műveket fúvósokra, vonósokra és főleg hegedűre és zongorára versenyműveket írt. Antonio Salieri (a császári udvar nagy karmestere) nagy riválisa volt, de valójában a nyomába sem ért.

Utolsó művét, a Requiemet már nem tudta befejezni. Halála napján azt mondta: „Ma éjjel meghalok, megmondtam, magamnak írtam a Requiemet!”.

3. Szimfónia és a szonátaforma

A szimfóniák megjelenése és a szonátaforma a klasszika korának talán egyik legfontosabb újítása volt. Ez utóbbi nemcsak Mozartnál, hanem szinte a kor más szerzőinél, még kisebb mestereknél is a szimfóniák, versenyművek és vonósnégyesek első tétele. Fontos megjegyezni, hogy míg a versenyművek háromtétélesek, addig a szimfónia és a vonósnégyes általában négy tételből áll:

1. tétel: szonátaformájú nyitó tétel;
2. tétel: lírai lassú tétel;
3. tétel: tánc (legtöbbször menüett);
4. virtuóz Finale tétel (általában rondó formájú).

Az én darabom:

Mozart: 6., C-dúr bécsi szonatina Finale tétele

Összesen hat bécsi szonatina van, ezek mindegyike eredetileg fúvós divertimento. A divertimento nem olyan nagyszabású alkotás, mint pl. egy szimfónia, hanem kisebb együttesekre íródott hangszeres mű.

Az enyém a 6. szonatina IV. tétele. Különleges, mert a megszokottól eltérően itt a mű utolsó tétele a szonátaformájú!

A szonatina a szonáta kisebb, rövidebb terjedelmű változata, amiben mindig van főtéma és melléktéma, de zárótéma nem feltétlenül, mint ahogy az én darabomban sincs.

A szonátaforma/szonatina három részből áll:

1. Expozíció: a témák bemutatkoznak (fő-, mellék- és zárótéma) és az expozíció zárása minden esetben a domináns hangnemben kell, hogy véget érjen!
2. Kidolgozás: a témákat veszi sorra, azokat variálja és különböző hangnemeket érint
3. Visszatérés: az egész főtéma, melléktéma és zárótéma (itt a lényeg, hogy már a melléktémának tonikai hangnemben kell játszódnia, vagyis az alaphangnemből már nem kalandozhat el)

Wolfgang Amadeus Mozart: C-dúr bécsi szonatina IV. tételének konkrét elemzése

Főtéma: Erőteljes, férfias téma. Berobbanó, fanfárszerű kezdettel. A 14. ütemig tart, innentől átvezetés van a 25. ütemig, ahova D-dúrba érkezik meg.

Melléktéma: Lágyabb, nőiesebb, kedvesebb rész. Az előző átvezetés ugyebár D-dúrba érkezik meg, de a melléktémát G-dúrban kezdi el. Bár azt hihettük volna, hogy mivel D-dúrba érkezik meg, ott is folytatódik a dolog, de Mozartnak ez „túl egyszerű lett volna”, ezért tett bele egy csavart: ő a melléktémát G-dúrban képzelte el, így a 25. ütemben lévő D-dúr megérkezés valójában a melléktéma domináns előkészítője.

Ez egy 2x8 ütemes periódus, aminek az első felében a jobb kézben, a második felében pedig a bal kézben van a fő szólam; majd még 10 ütem, ahol szintén a jobb kéz játssza a fő szólamot és az expozíció végéig gyakorlatilag hangnemi megerősítés történik, nem nagyon mozdul már el a G-dúrból.

Kidolgozás: A főtéma egyik kis eleméből sok variáció van => ez leginkább különböző hangnemeket érint. Két ütemenként változik a harmóniai háttér. Ez az állandó változás nem ad stabilitást, ettől lesz izgalmas.

1-2. ütem: a-moll (a 'gisz' jelenléte mint vezetőhang erre utal)

3-4. ütem: F-dúr

5-6. ütem: F-dúr (domináns érzete)

7-8. ütem: F-dúr

9-10. ütem: C-dúr jellegű

11-12. ütem: G-dúr domináns jellegű

13-14. ütem: E-dúr domináns jellegű (itt pedig a 'disz' mutatja, hogy E-dúr felé tart)

15-17. ütem: az E-dúrt erősítvén egy átvezetéssel végülis masszív E-dúr harmóniát hallunk

18. ütem: e-moll harmóniába való váltás

19-20. ütem: az E-dúr dominánsaként először egy H-dúr harmónia, majd annak is moll verziója jelenik meg >> ez a moll akkord egy újabb csavar: kettős funkciójú, mert ha meghalljuk a a Visszatérés főtémáját, rájöhetünk, hogy a moll akkord valójában nem más, mint a C-dúr főtémát megelőlegző domináns funkció.

Visszatérés: Végigmegy a főtéma, majd következik a melléktéma, ami ha megjelenik a visszatérésben, akkor szerkesztési szabály, hogy alaphangnemben kell lennie, ami itt a C-dúr. Megint végigmegy a 2x8-as periódus, csak most az első felében a bal kézben van a fő szólam, a második felében pedig a jobb kézben.

Van benne egy 4 ütemes bővítmény is, ami az expozícióban nem volt, ez a 114-117. ütemig tart. Itt a dallamív kromatikus jellegben halad felfelé.

A 118. ütemben megint megjelenik a C-dúr, és innentől kezdve már nem is változik a hangnem.